

Assemblea General 2008

El 30 de juny passat, se celebrà l'Assemblea General de socis de la ICHN amb la renovació de càrrecs del Consell Directiu. En el transcurs de l'Assemblea, el secretari va fer un balanç de les activitats, projectes i publicacions realitzades durant el 2007 i el tresorer va presentar l'estat de comptes.

Un cop recomtats els vots de la sala i els que van anar arribant per correu postal, i amb el suport unaním a la candidatura que es presentava, el Consell Directiu queda constituït de la manera següent:

Presidència:
Josep M. Ninot i Sugrañes

Vicepresidència:
Joan Pino i Vilalta

Secretaria:
Xavier Escuté i Gasulla

Tresoreria:
Marc Martín i Pérez

Vocalies:
Roser Campeny i Valls
Moisés Guardiola i Buffí
Pere Luque i Pino
Núria Morral i Nadal
Oriol Oms i Llobet
Xavier Sabaté i Rotés
Delfí Sanuy i Castells
Florenci Vallès i Sala

Després d'agrair la dedicació dels membres del Consell i, especialment, la de Josep Peñuelas que deixa la Presidència, es tancà la sessió.

Editorial

El planejament territorial actual, una nova manera de veure el territori?

L'actual govern de la Generalitat està impulsant de manera força decidida el planejament territorial a Catalunya. S'han aprovat els plans territorials parcials de l'Alt Pirineu i Aran (2006) i de Ponent (2007) i es troben en diferents etapes de tramitació els de l'Àmbit Metropolità, el Camp de Tarragona i les Comarques Centrals. Malgrat que el Pla territorial general de Catalunya (1995) obligava a elaborar aquests plans, han calgut més de deu anys perquè es comencés a fer de manera efectiva.

Si es fa una lectura atenta de la documentació actualment disponible, es pot constatar que tots aquests plans s'estan desenvolupant a partir d'una nova manera de percebre el territori, ja que en la nova planificació territorial el sistema d'espais naturals esdevé un component tant important com el sistema d'infraestructures o el sistema urbà. Cal valorar de manera molt positiva aquest canvi així com que un dels principis rector dels plans sigui garantir el manteniment de la connectivitat ecològica necessària per a la conservació dels organismes i el funcionament dels sistemes naturals.

Aquest esquema teòric inicial, però, s'ha d'enfrontar amb una realitat que avança cap a altres direccions i no sempre compatibles. Si el planejament territorial ha necessitat més de deu anys per començar a implantar-se, el planejament urbanístic no ha perdut el temps i, *de facto*, ha aconseguit planificar tot el territori però des d'una òptica estrictament local i centrada en el creixement urbà. Les noves propostes del planejament territorial intenten evitar que es generin més incoherències i abusos en l'ocupació del territori, però no sembla que siguin capaces d'adreçar les ja existents, quan aquestes són el vertader problema.

El model de sistema d'espais oberts que presenta el planejament territorial no sempre s'ha fet utilitzant tota la informació científica disponible com per garantir que aquest model sigui real, ja que força sovint els límits dels espais naturals i dels connectors s'han establert més en base a criteris administratius i jurídics que ecològics. D'altra banda, els plans territorials no integren cap mesura de restauració dels valors naturals i de la connectivitat ecològica dels espais degradats o dels punts

(Continua)

Amics dels Parcs Naturals, núm. 11. Àrea d'Espais Naturals, Diputació de Barcelona, març de 2008. 27 p. ISSN: 1135-5972.

conflictius que són el resultat de decennis d'actuacions urbanístiques i d'infraestructures poc sensibles amb l'entorn natural i de manca d'una eficaç disciplina urbanística.

L'esmentat sistema d'espais oberts —que com s'ha comentat és una aportació molt interessant del nou planejament territorial— pot perdre el seu valor i la seva coherència si es manté, en la normativa dels plans, l'elevat nombre d'usos admesos en els sòls amb valors naturals. El llistat de transformacions que es poden produir legalment en aquests sòls és clarament excessiu i desvirtua en força casos els objectius de protecció teòrics.

Resta comentar que en els plans territorials no s'hi preveu cap mecanisme de gestió dels espais naturals i dels connectors ecològics,

de manera que queda sense concretar com es durà a terme i qui té la responsabilitat de fer-ho. Seria difícil imaginar que s'adoptés un grau tant elevat d'inconcreció quan es tracten, per exemple, les infraestructures viàries o els espais urbanitzables.

El nou mode de planejament territorial adopta un enfocament teòric molt interessant i palesa una nova manera de veure el territori, la qual és especialment apropiada quan es pensa en la conservació dels sistemes naturals, però el problema que sorgeix d'immediat és que algunes de les previsions normatives d'aquests plans poden fer que aquestes bones intencions inicials esdevinguin inviabilitats. No s'ha d'oblidar que en tot pla el que mana és la normativa i els plànols d'ordenació, no les bones intencions o les dissertacions teòriques de la seva memòria informativa. ■

Projectes

L'estat del medi natural de Catalunya

L'objectiu d'aquest projecte, ja iniciat l'any 2007, és establir la metodologia adequada per elaborar un informe periòdic sobre l'estat de la natura de Catalunya. Tenint en compte que la majoria dels indicadors actualment existents són poc significatius —refleixen més les polítiques ambientals que l'estat del medi natural— aquest projecte se centrarà bàsicament en la definició d'un conjunt d'indicadors que mostrin periòdicament com evolucionen els diferents paràmetres indicatius de l'estat del medi natural.

Aquest projecte està obert a la participació dels diferents experts en l'estudi del medi

natural i ha comptat amb un significatiu nombre d'aportacions de tots ells, tant en les etapes prèvies de selecció d'indicadors com en l'actual de definició de cada un d'aquests indicadors.

Com a primer resultat del treball fet es disposa d'una proposta de 27 indicadors, la majoria d'ells compostos, agrupats en quatre àmbits: medi físic, territori, ecosistemes i espècies. Actualment s'està treballant en la definició i en el sistema de valoració de cada un d'aquests indicadors. Aquest projecte compta amb el suport de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya. ■

Cursos naturalistes

Biologia i conservació del trencalòs

Amb gran èxit de participació, el cap de setmana del 24 i 25 de maig es va dur a terme el curs naturalista *Biologia i conservació del trencalòs* (*Gypaetus barbatus*). Les sessions teòriques del curs, impartit per l'expert en l'espècie, Antoni Margalida, van tenir lloc a la Casa del Parc Nacional d'Aiguestortes de Boí durant el dissabte. En el transcurs d'aquestes, a més de donar informació sobre les altres espècies de voltors de Catalunya, es va aprofundir en els coneixements que s'han obtingut recentment sobre la biologia i conservació del trencalòs. Un dels moments més interessants va ser la visualització de les primeres imatges del rescat d'un poll de trencalòs condemnat a morir pel fenomen del caïnisme, propi de l'espècie. També es va poder discutir sobre els darrers estudis en biologia de poblacions aplicat sobre aquesta espècie que

pronostiquen un possible descens del nombre de territoris per al proper decenni.

L'endemà, diumenge, estava previst fer una sortida pràctica a la zona de la Terreta. Si bé es va visitar el Casal dels Voltors situat al poble de la Torre de Tamúrcia, la pluja va

Aula d'Ecologia. Cicle de Conferències 2007. ANNA ÀVILA i JAUME TERRADES (eds.) Servei de Publicacions, UAB, 2008. 91 p. ISBN: 978-84-490-2532-7.

impedir gaudir de l'observació de voltors i del trencalòs. Afortunadament, una parada al pantà d'Escales ens va permetre observar perfectament un aufrany que duia una presa per alimentar el seu poll, el qual havia ecllosionat de l'ou feia unes dues setmanes abans.

Tot i els inconvenients meteorològics, que com a bons naturalistes van acceptar, els cursetistes es van mostrar molt satisfets dels coneixements adquirits i molt agraïts d'haver comptat amb un professor amb l'experiència i reconeixement de l'Antoni Margalida.

D'altra banda, el cap de setmana anterior es va haver d'anul·lar el curs "Cetacis del Cap de Creus: introducció a l'estudi del comportament i fotoidentificació" a causa del baix nombre d'inscrits. Esperem poder-lo oferir en propers programes ja que el professorat, del Projecte NINAM, l'havia previst amb gran professionalitat i oferia la probabilitat de realitzar bones observacions gràcies a les possibilitats que ofereix el catamarà de que disposen. Si esteu interessats a participar en les activitats que ofereixen, consultar el seu web www.projecteninam.org. ■

Introducció als nudibranquis i opistobranquis mediterranis

Els 28 i 29 de juny passat va tenir lloc, a Begur, el curs naturalista *Introducció als nudibranquis i opistobranquis mediterranis*, coorganitzat per la ICHN i l'Associació Nereo (www.nereo.org) i impartit per experts del grup d'estudis Mare Nostrum (www.marenostrum.org).

Tot i tractar-se d'un grup d'organismes de dimensions molt reduïdes, la gran diversitat de formes i colors junt amb la dificultat que comporta la seva localització i identificació va provocar que el curs despertés un gran interès i s'omplissin les 20 places disponibles i que quedessin algunes persones en llista d'espera.

Durant el curs, els professors varen impartir amb passió encomanadissa nocions de biologia, ecologia, identificació, consells fotogràfics i bibliografia sobre aquests organismes. El dissabte a la tarda, participants i professors van fer una immersió a la Punta des Plom i les xemeneies d'Aiguafreda per a observar, fotografiar i capturar opistobranquis, que van ser identificats el diumenge al matí al laboratori amb l'ajuda de guies d'identificació i lupes binoculars.

Es varen observar un total de 18 espècies entre les quals destaquen una espècie consi-

derada rara (*Placida dendritica*) i un especímen d'una espècie que no va poder ser identificada *in situ* i es van enviar a la Universitat de Barcelona per ser classificada a través de la microscopia de la ràdula.

El diumenge a la tarda, ja fora del curs, 12 participants es van apuntar a una darrera immersió per alliberar els exemplars capturats el dia anterior en l'hàbitat que corresponia a cada espècie. A més, durant aquesta immersió es varen observar 3 espècies més d'opistobranquis que no havien estat observades durant el curs, elevant a 18 el total d'espècies observades.

La valoració del curs per part dels participants va ser molt bona, destacant el nivell del curs, el professorat i les instal·lacions del Centre d'Estudis del Mar de Begur. Tenint en compte les observacions realitzades pels participants, si el curs es repeteix el proper any, es farà amb més sessions pràctiques al mar per poder observar encara més espècies!

Trobareu més informació i fotografies a l'adreça <http://marenostrum.org/novedades/20080628nereosub.pdf>. ■

The Botanics. Royal Botanic Garden Edinburgh, estiu de 2008. 15 p. ISSN: 1135-5972.

Sessions científiques

Turisme ecològic i protecció de la fauna. El cas dels goril·les

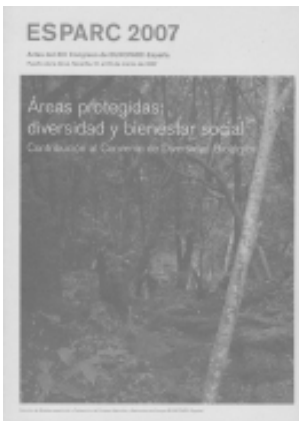
En el marc de la Universitat de Lleida es va celebrar, el passat mes de febrer, la conferència *Turisme ecològic i protecció de*

la fauna. El cas dels goril·les, a càrrec del Dr. Domingo Rodríguez Teijeiro del Dept. de Biologia Animal, de la UB. La nombrosa

(Continua)

El Aiguabarreig: suelos y paisajes. DAVID BADÍA, PALOMA IBARRA, CLARA MARTÍ, LUIS ALBERTO LONGARES y ÁNHEL BELMONTE. Publicaciones del Consejo de Protección de la Naturaleza de Aragón, serie Investigación, núm. 53.

Espace 2007. Actas del XIII Congreso de EUROPARC-España. Puerto de la Cruz, Tenerife, 21 al 25 de marzo de 2007. Áreas protegidas: diversidad y bienestar social. Contribución al Convenio de Diversidad Biológica. Fundación Fernando González Bernáldez, 2007. 143 p. [Http://www.europarc-es.org](http://www.europarc-es.org).

assistència va poder gaudir de les explicacions sobre d'incidència dels turistes sobre la fauna en determinades zones d'Àfrica. La fragilitat de molts ecosistemes i de determinades espècies fa que en ocasions el mal anomenat turisme ecològic posi en perill fauna de les zones visitades. Els goril·les de centre d'Àfrica es troben exposats a diversos factors com la caça furtiva la desaparició del habitats però darrerament ha sorgit amb força un nou enemic per aquesta espècie, el letal virus de

l'Ebola. Aquest és de propagació ràpida i pot posar en perill les poblacions ja molt afeblides de goril·les. La problemàtica de la transmissió als humans i la immunitat d'alguns exemplars va ser tractada també en la conferència.

A més, les imatges dels goril·les i del Parc Nacional d'Odzala, en el cor del Congo —una extensió de bosc tropical de 13.200 kilòmetres quadrats— un dels ecosistemes més misteriosos e

impenetrables, va fer gaudir els estudiants i altres assistents a la conferència. ■

Premis per a estudiants

El poblament vegetal del massís del Montgrí, les illes Medes i l'antic estany de Sobrestany, de Miquel Jover Benjumea

Separant les planes de l'Alt i el Baix Empordà, s'alça el massís del Montgrí, una muntanya que per altitud i extensió no pot competir amb altres massissos propers com l'alta Garrotxa o Rocacorba, però que hostatja uns valors botànics ben notables. Es per això que ens vàrem animar a estudiar el poblament vegetal d'aquest espai natural. A més també es va creure oportú, atès el seu interès, incloure a l'estudi les illes Medes i l'antic estany de Sobrestany (o de Bellcaire). Tot aquest territori comprèn, de manera parcial, els municipis de Torroella de Montgrí, Bellcaire d'Empordà i Ullà (Baix Empordà) i l'Escala (Alt Empordà), i ocupa una superfície aproximada de 58 Km².

Malgrat l'interès d'aquesta àrea, fins ara encara no existia un treball que recollís, en un sol document, tots els coneixements anteriors. Per això el nostre objectiu va ser reunir tota la informació prèvia i actualitzar-la amb noves prospeccions, en un document de síntesi, que pogués ser útil per a estudis posteriors i per a la gestió del territori.

Cal dir que, a més de les plantes vasculares, també ens vàrem decidir per a incloure els briòfits en el nostre treball, ja que han estat poc estudiats a la zona, i també pel fet que en alguns hàbitats poden ser un component important, ja sigui per la seva biomassa o per la seva diversitat.

Com a resultat de les nostres prospeccions, hem trobat 859 tàxons de plantes vasculares fins al rang de subespècie. Les famílies més ben representades són, en aquest ordre, les compostes, les gramínies i les papilionàcies. Aquesta repartició és similar a la que es dona en territoris veïns, com les Gavarres o el massís de l'Albera. També destaca la importància que pren la família de les cistàcies (sovint utilitzada com a índex de mediterraneïtat), amb 16 tàxons que representen un 1,86 % de

la flora. Pel que fa a formes vitals i grups corològics, hi ha una clara dominància dels teròfits (39,84 % de tàxons) i de les plantes mediterrànies (47,5 %), respectivament.

Quant als briòfits, hem trobat 85 tàxons fins al rang de subespècie, distribuïts en 13 hepàtiques i 72 molles. Les famílies amb més representants són les pottiàcies, seguides de lluny per les braquiteciàcies i les briàcies. També les hepàtiques marcanciades, amb 6 espècies (el 46 % del total d'hepàtiques) hi estan ben representades. L'elevat percentatge que hi assoleixen les pottiàcies i les hepàtiques marcanciades indiquen novament l'elevat grau de mediterraneïtat de la flora de l'àrea d'estudi.

Hem de destacar que es constata un coneixement florístic anterior força important pel que fa a plantes superiors, i és per això que durant el nostre treball de camp no hem trobat un nombre significatiu de novetats florístiques. En canvi, per als briòfits hi havia una gran manca de coneixements, per la qual cosa són moltes les novetats que hem trobat.

(Continua)

També hem de dir que els tàxons que no hem retrobat i que podem considerar desapareguts són propis d'ambients poc representats al territori, mentre que aquelles plantes pròpies de prats secs o carenes ventejades han estat retrobades, per la qual cosa podem constatar que la flora del territori no ha patit pèrdues significatives.

Pel que fa a la vegetació, aquesta està constituïda bàsicament per comunitats mediterrànies secundàries, com garrigues (*Quercetum cocciferae*) i brolles de romaní (*Rosmarino-Lithospermetum*), amb algunes restes poc extenses d'alzinar (*Quercetum ilicis*) si bé a l'estany de Sobrestany s'hi troben retalls de vegetació higròfila, com canyissars (*Typho-Schoenoplectetum glauci*) i jonqueres (*Molinio-Holoschoe-nion*). En canvi, a les illes Medes i a la façana litoral del Montgrí dominen les comunitats formades per plantes halòfiles o ornitocoprò-files (*Lavatera arborea*, *Atriplex halimus*, *Daucus gingidium*, *Crithmum maritimum*, etc.). També cal destacar els erms d'all menut (*Allietum chamaemolyos*), que acullen una

elevada diversitat florística, amb algunes plantes singulars en el conjunt de les comarques gironines (per exemple *Paronychia echinulata* o *Hyoseris scabra*), a més de ser una comunitat que presenta les seves úniques localitats peninsulars al massís del Montgrí i a les rodalies de Serra de Daró.

S'han identificat també algunes àrees d'especial interès florístic pel fet d'acollir un conjunt de plantes i comunitats singulars, i que caldria considerar en una futura gestió de l'espai. Aquestes àrees són el turó del mas Vilanera, les dolines de la Muntanya Gran, les parts altes de la muntanya d'Ullà i del Montplà, el sector litoral, el Bol Roig, les illes Medes, la duna continental i les Closes de Belcaire.

Finalment, cal destacar que gran part de l'àrea d'estudi es troba dins els límits del futur parc natural del massís del Montgrí i les illes Medes, per la qual cosa la informació que hem recollit serà d'utilitat per a la gestió d'aquest espai natural. ■

El mapa com a llenguatge geogràfic. Recull de textos històrics (ss. XVII - XX). Societat Catalana de Geografia, maig de 2008. 211 p. ISBN: 978-84-7283-976-2

Delegació del Bages

Sortida a l'estany de Banyoles i el seu entorn

Amb una nodrida participació, el dissabte 26 d'abril hi hagué l'excursió a Banyoles i el seu entorn, que coençà amb unes primeres reflexions sobre la geografia i la hidrologia d'aquesta zona.

Es van visitar les coves de Serinyà, un dels jaciments arqueològics més importants del país. La visita il·lustrà doncs el poblament humà en temps prehistòrics i els seus mitjans de vida així com la fauna que habitava aquesta àrea. A la torrentera on es troben les coves de Serinyà, les herbes del bosc frescal, entre elles la maduixera (*Fragraria vesca*), la búgula (*Ajuga reptans*), la gatassa (*Ranunculus ficaria*) i l'herba de Sant Benet (*Geum urbanum*), s'afanyaven a florir abans que la volta renovada de les fulles dels arbres acabés per ombrejar-les plenament.

També es va visitar el clot d'Espolla, un estany esporàdic que funciona com a segon sobreeixidor d'aigua subterrània degut a que es troba a una major alçada que l'estany de Banyoles. Quan el clot d'Espolla té aigua,

aquesta vessa cap al torrent de Martís i el riu Fluvià, mentre que l'estany de Banyoles, si sobreeix, ho fa cap al Terri i el riu Ter. El clot d'Espolla però portava anys ben eixut; són els efectes de la secada.

Finalment vam visitar la font Puda, que a causa de la sequera tampoc rajava, i vam resseguir els diferents estanyols identificant algunes de les grans herbes de les seves ribes, com el lliri groc (*Iris pseudacorus*), la mansega (*Cladium mariscus*) i el càrex hispí (*Carex hispida*). ■

Sortida al Moianès

El dissabte 17 de maig vam visitar alguns dels punts més notables de la comarca natural del Moianès i vam fer una bona caminada. Un dels punts de més interès va ser la Sauva Negra, una fageda insospitada en un terreny tan al sud i tan proper al mar; una joia florística enclavada al Moianès i protegida pel PEIN. Entre els faigs dominants s'hi barregen blades i, en menor proporció, grèvol, aurons i moixerres. A l'estrat herbaci destaquen l'el·lèbor verd (*Helleborus*

viridis) i la pulmonària (*Pulmonaria longifolia*), ambdues herbes característiques de la fageda.

També va ser molt interessant la visita a les coves del Toll. La troballa l'any 1952 d'una gerra de ceràmica de cultura neolítica en una sala de l'interior de la cova, tan gran que no podia passar per l'estreta galeria d'entrada existent, va permetre interpretar que una altra entrada havia d'haver quedat tapada i va ser

Lèxic de fàrmacs. Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, TERMCAT, Centre de Terminologia, 2008. 319 p. ISBN: 978-84-933064-1-0.

Crani d'ós de les cavernes (*Ursus spelaeus*)

gràcies a l'esforç d'una colla de gent abnegada de Moià que es va aconseguir obrir l'entrada principal de la cova i iniciar l'excavació arqueològica. Quan encara queda moltíssim sediment per excavar, la cova del Toll ha

proporcionat ja nombroses restes òssies d'animals, alguns d'ells tan imponents com l'ós de les cavernes (*Ursus spelaeus*), el lleó de les cavernes (*Panthera spelaea*), el bisó primigeni (*Bison priscus*) i rinoceronts

Alguns dels participants a La Popa, el castell de Castellcir

(*Rhinoceros mercki*, *R.tichorinus*), tots ells extingits. La cova del Toll és un dels jaciments fonamentals per reconstruir la fauna que ha poblat Europa d'uns 100.000 anys ençà. Les troballes arqueològiques

inclouen esquelets i atuells, els més antics de fa uns 50.000 anys corresponents al Paleolític mitjà, i sobretot del Neolític. Les peces trobades a les coves del Toll i de les Toixoneres i a la balma del Gai s'exposen al Museu Arqueològic i Paleontològic de Moià. ■

Sortida al congost de Mont-rebei

El dissabte 7 de juny hi hagué la sortida a Mont-rebei, l'espectacular congost tallat per la Noguera Ribagorçana a la serra del Montsec. El fet de viatjar en autobús —que va fer el ple fins al seient del guia— va permetre la caminada íntegra del congost des de Corçà, al vessant sud de la serra a la comarca de la Noguera, fins a l'aparcament de la Masieta, a tocar de l'ermita de la Mare de Déu del Congost, ja prop del Pont de Montanyana, al vessant nord, comarca del Pallars Jussà.

El congost de Mont-rebei es un pas estret entre dues parets calcàries, la de Catalunya i la d'Aragó, que limiten les serres del Montsec d'Ares a l'est i el Montsec de l'Estall a l'oest. El paisatge és corprenedor, de primera categoria i un estret sender esculpit a la roca ens permet de resseguir-lo còmodament i d'admirar-lo.

Vam observar nombrosos rapinyaires, com els voltors, un trençalòs i un aufrany. Les plantes rupícoles tenen hàbitat extens al Montsec i en particular al congost de Mont-rebei; d'entre elles es fan veure especialment els gatolins (*Antirrhinum molle*) de fulles amb tacte de peluix a les balmes més seques, l'endèmica

Petrocoptis montsicciana a les escaletes de les parets, la corona de rei (*Saxifraga longifolia*), algunes d'elles amb inflorescències descomunals, i el delicat *Erinus alpinus*, de florida tan petita com bonica. A la sortida del congost descobrim una rara botànica, el dictam o lletimó (*Dictamnus albus*) amb el seu raïm de flors estranyes i espectaculars amb els pètals venats de propra i els estams cargolats amunt.

L'excursió és completa amb les visites al congost de Terradets de la Noguera Pallaresa al matí i al cingle de conglomerat de Benavent, prop del port de Comiols, on cria el voltor i és fàcil observar altres rapinyaires, a la tarda. ■

Dictam (*Dictamnus albus*)

El grup de la ICHN-Bages a Mont-rebei

Delegació d'Osona - GNO

El GNO ha estrenat local a Taradell

Les dues últimes reunions del Grup de Naturalistes d'Osona s'han desenvolupat en una nova ubicació. El Centre Excursionista de Taradell ha cedit una part de les instal·lacions de la seva seu al GNO. A partir d'ara disposem d'un espai permanent que ens obra tota una sèrie de noves

possibilitats. Es tracta d'una casa propietat de l'Ajuntament de Taradell situada al carrer Ramon Pou núm. 36 del mateix municipi. Tot i això, el conveni amb la Universitat de Vic segueix vigent, i s'alternaran les dues ubicacions segons les necessitats dels esdeveniments. ■

Projecte Mussol

Les accions del projecte Mussol que el GNO està portant a terme a la Plana de Vic comencen a donar els primers resultats. El projecte mussol, que té com a objectius recuperar la població de mussol comú (*Athene noctua*), actualment en forta regressió a la Plana de Vic, tenia planificades una sèrie d'actuacions en els tres primers anys d'implantació (2004-2007). Aquestes actuacions van ser la col·locació de caixes-túnel especialment dissenyades pel mussol comú, realització de censos de micromamífers i estudis de la qualitat de l'hàbitat, realització de censos de l'espècie, alliberaments d'exemplars procedents de centres de recuperació i sensibilització de la població i dels ajuntaments sobre el problema d'aquesta espècie. Els resultats ja es comencen a percebre en forma de la

recuperació de 5 parelles de mussol comú que s'havien perdut al municipi de Gurb, i la presència per primera vegada en sis anys del mussol als voltants del poble de l'Esquirol. Per altra banda, els exemplars de l'Esquirol probablement procedeixen d'alliberaments fets l'any passat, ja que s'ha trobat un exemplar de mussol comú a la zona, un any després d'haver-lo alliberat, donant constància que els joves alliberats tenen probabilitats de sobreviure. En els propers anys es preveu continuar totes les accions i fer un seguiment de la recuperació de l'espècie. Si al cap de quatre anys els resultats són plenament satisfactoris, s'iniciarà un projecte de recuperació d'aquesta espècie al Lluçanès, on pràcticament s'ha extingit. ■

Omnis cellula, núm. 17, juny de 2008. Revista trimestral. Societat Catalana de Biologia. 50 p. ISSN: 1696-8107.

Delegació de la Franja de Ponent

La UCE de Natura creix i cerca nous emplaçaments

La Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura (UCECN) viu moments d'expansió territorial arran de l'èxit dels cursos internacionals que ofereix durant tot l'any a diversos països del Neotròpic.

Enguany la cinquena edició de la UCECN anirà del 6 al 13 de juliol i tindrà novament lloc a l'Aiguabarreig amb la seu central a la vila de Seròs i els entorns de la Franja de Ponent, però paral·lelament, els mateixos dies, la UCECN s'estableix a d'altres contrades i oferirà cursos, conferències i pràctiques naturalistes de camp a la ciutat de Lleida i al Principat d'Andorra, gràcies a la col·laboració de l'Obra Social i Cultural d'IberCaja, el

Centre d'Estudis de la Muntanya i la Neu d'Andorra i l'Institut d'Estudis Andorrans.

Entre el programa de conferències hi destaca el Cicle "Paradisos de Biodiversitat a la Terra". En ell hi participaran set professors vinguts d'Amèrica per explicar-nos com són, com es gestionen i salvaguarden alguns dels indrets de més riquesa biològica del planeta. L'any 2009 la UCECN impartirà classes i conferències en un quart indret, l'Alguer, i hi cerca col·laboracions i altres viles dels Països Catalans per portar-hi el seu ventall acadèmic, que enguany és de vint-i-tres cursos.

Els socis de la ICHN tenen allotjament de franc i un 50% de descompte en la matrícula. Per a més informació: www.ucenatura.cat. ■

Grup de treball - Societat Catalana de Fotògrafs de la Natura

El dia 14 de maig passat el conegut fotògraf naturalista Francesc Muntada, de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura, va inaugurar el cicle de projeccions d'aquesta entitat, recentment formada com a grup de treball en el si de la ICHN.

La proposta de reagrupació dels fotògrafs naturalistes catalans en el si d'aquesta institució no és casual, ja que per nosaltres existeix una ferma relació entre la documentació, l'estudi i l'amor al nostre medi natural.

No podia ser més adequada la primera presentació, ja que en Francesc va exposar imatges del seu recent treball anomenat *Mirades: el que tenim i no podem perdre*,

llibre que tracta d'un seguit d'espais remarcables dels Països Catalans.

La segona presentació va tenir lloc el 19 de juny i va anar a càrrec de Jordi Bas, sota el suggerent fil argumental *Què hi ha al darrera de la fotografia d'ani-mals salvatges? Aventures i desventures d'un fotògraf de natura*. En Jordi va mostrar imatges seves, ben conegudes i d'altres més recents, utilitzant-les per exposar les estratègies de captura de documents que s'utilitzen en el camp.

Tot plegat amb el seu característic bon humor i estil directe, que va fer passar molt bona estona a la quarantena d'assistents. ■

La investigació al parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Setenes jornades sobre recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici. Ajuntament de la vall de Boí, Barruera, octubre de 2006. 413 p. ISBN: 978-84-393-7719-1.

Naturaleza salvaje a través de la fotografía, núm. 27, primavera 2008. 66 p.

Els lepidòpters del Parc Natural de la Serra de Montsant

La fauna de lepidòpters de Montsant era gairebé desconeguda, tot i tractar-se d'un espai de gran interès paisatgístic per la diversitat d'ambients i per la bona conservació. L'any 2004 un equip de la Societat Catalana de Lepidopterologia va començar un estudi del Parc Natural de la Serra de Montsant. Una de les activitats prioritàries que es proposa la SCL és la d'iniciar o completar el coneixement de la fauna lepidopterològica dels espais naturals, sovint molt migrat. L'estudi, que va finalitzar el 2007, ha comptat amb el suport de la direcció del parc, amb l'ajuda del seu personal, i el del Departament de Medi Ambient i Habitatge.

L'objectiu primordial aconseguit ha estat el de dotar el parc natural d'una base de dades de lepidòpters, que completa el coneixement de la seva biodiversitat, i que es pot adaptar a un futur Sistema d'Informació Geogràfica General. La base de dades permet l'estudi de les espècies censades, destacar-ne els

aspectes faunístics, biogeogràfics, fenològics, ecològics, etc., i conèixer la seva distribució a l'interior de la serra.

La recerca s'ha centrat en les papallones nocturnes, que constitueixen el 9 % de les espècies d'aquest ordre d'insectes, però recollint també nombroses citacions de papallones de dia, entre altres, les que provenen de les estacions del CBMS (Butterfly Monitoring Scheme a Catalunya) que existeixen a Montsant.

S'ha prospectat en hàbitats representatius dels diferents ambients i en diferents èpoques de l'any, amb una cobertura de més de la meitat del territori. S'han visitat 81 localitats amb 221 punts de llum situats per atraure els lepidòpters, recollint un total de 4.686 citacions. La base de dades recopilada, conté les característiques de cada localitat prospectada (amb el quadrat UTM d'1x1 km), data, dades de cada espècie, biogeografia i distribució, i altres informacions complementàries. La diversitat de comunitats vegetals, amb gairebé una tercera part de les plantes dels Països Catalans, ha quedat relacionada incloent la vegetació actual codificada de cada localitat. Tot i que aquests anys han estat caracteritzats per una sequera remarcable, els resultats finals del

projecte lliurats al parc han estat força significatius i s'ha pogut comprovar la riquesa lepidopterològica de Montsant, que

concorda amb la seva varietat d'ambients i situació geogràfica. En el seu conjunt presenta un component dominant, en unes 2/3 parts, de fauna de lepidòpters considerada mediterrània.

El total d'espècies registrades és de 649 (que correspondrien aproximadament al 36 % de la fauna catalana i al 31 % de la ibèrica), pertanyents a 42 famílies de lepidòpters. Entre les espècies censades es troben 18 endemismes ibèrics o ibero-magribins, 3 espècies protegides, 3 que han resultat noves per a la fauna catalana i moltes altres que són interessants per la seva distribució, que té els límits coneguts, meridional o septentrional de Catalunya o de la península, a Montsant. D'altres han estat molt poc citades. En total, es considera que a Montsant s'han trobat 63 espècies d'interès faunístic i biogeogràfic.

Pel coneixement que s'ha obtingut de la distribució dels lepidòpters a l'interior del parc, s'han determinat les zones amb més biodiversitat i amb més representació d'espècies, i les que presenten més concentració d'espècies d'interès faunístic o biogeogràfic. Aquestes zones podrien ser considerades de conservació prioritària.

La base de dades lliurada al fons de documentació del Parc permet un seguiment de la fauna lepidopterològica en el temps i en l'espai i és un element més per a la seva gestió. ■

Agenda 36'08. Museu de Ciències Naturals, Ajuntament de Barcelona. La podeu consultar a l'adreça: www.bcn.cat/museuciencias.

Associació Ibèrica de Mirmecologia

Un grup de membres de l'Associació Ibèrica de Mirmecologia (societat adherida a la Institució Catalana d'Història Natural) estan realitzant un projecte d'estudi de la diversitat d'espècies de formícids de l'espai del Congost de Montrebei. Aquest estudi compta amb el recolzament i permisos de la Fundació Territori i Paisatge. El passat 14 i 15 de Juny, es va dur a terme la primera prospecció d'aquest bonic i ben conservat espai, i se'n

van obtenir uns resultats prou satisfactoris: més de 40 espècies.

Properament es realitzarà una segona prospecció que junt amb el tractament de les dades i l'anàlisi de les mostres al laboratori, permetrà concloure l'estudi i valorar-ne els resultats. ■

Congressos i reunions

Collserola, més enllà del bosc. Trobada científica sobre la conservació dels prats, els conreus, les brolles i les màquies de Collserola

El 27 de maig passat, la Institució Catalana d'Història Natural i la Universitat de Barcelona van organitzar, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, una trobada amb l'objectiu de valorar l'interès científic i per a la conservació dels prats, els conreus, les brolles i les màquies de Collserola, així com de les rieres que recorren pels sectors perifèrics d'aquesta serra. Aquesta trobada va aplegar bona part dels investigadors que han realitzat treballs de recerca a Collserola.

Com a resultat d'aquesta trobada científica quedà clarament demostrat el valor ecològic dels prats, els conreus, les brolles i les màquies, el qual es troba, com a mínim, a la mateixa alçada que el dels espais boscosos i encara podria augmentar més si s'impulsés l'estudi de grups d'organismes o d'ambients encara poc coneguts.

Entre les propostes de conservació que es van fer hi ha el manteniment del paisatge en mosaic que caracteritza l'entorn de Collserola i, més concretament, el mantenir els prats secs que encara queden i els sistemes agroramaders tradicionals i el seu paisatge característic.

En aquestes conclusions també es va proposar la protecció d'alguns dels espais més interessants de l'entorn de Collserola, com els prats d'albellatge dels vessants meridionals i orientals de Collserola en el terme municipal de Barcelona, el mosaic

agroforestal que dona a la vall del Llobregat i els espais encara agraris de Sant Cugat i de Cerdanyola del Vallès. Alguns d'aquests espais són també essencials per garantir la connexió amb els espais naturals que envolten Collserola.

En un moment en què es debat el Pla Territorial Metropolità de Barcelona i s'està elaborant el projecte de Parc Natural de Collserola, cal demanar als responsables pertinents que a l'hora de prendre decisions, ho facin tenint en compte els resultats que la recerca els ofereix. És per això que s'ha previst lliurar el document de conclusions i el de propostes d'aquesta jornada tant a la directora general de Medi Natural del Departament de Medi Ambient i Habitatge com al director-gerent del Consorci del Parc de Collserola.

Finalment, els participants en aquesta trobada també recomanaren millorar la difusió dels valors naturals i de les funcions d'aquests sistemes naturals no boscosos al conjunt dels ciutadans. Es tracta de divulgar els arguments que, recolzats en la recerca científica, posen en evidència l'interès dels diferents components del medi natural que hi ha més enllà del bosc.

Un cop lliurat als diferents responsables polítics, el document de conclusions i propostes es podrà consultar a la pàgina web de la ICHN. ■

Representants en organismes i institucions

Consell de Caça de Catalunya

El passat 23 de maig va tenir lloc la reunió del Consell de Caça de Catalunya per debatre el nou text de la resolució que ha de fixar les espècies objecte d'aprofitament cinegètic, els períodes hàbils de caça i l'ordre de vedes per a la temporada 2008-2009 en tot el territori

de Catalunya. També es va lliurar a tots els assistents el resum de les estadístiques de caça de l'any 2006 (temporada 2006-2007).

Aquesta reunió fou presidida per la directora general del Medi Natural, Núria Buenaventura

III Jornades Taxonòmiques de Mirmecologia

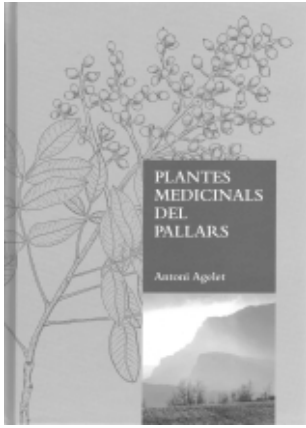
Del 25 al 27 de juliol de 2008
Jerez de la Frontera

Enguany, *Taxomara 2008*, tindrà com a principal objectiu el mostreig dels Montes de Propios de Jerez.

Per a més informació i inscripcions, consulteu l'adreça: <http://www.mirmiberica.org/Taxomara2008>

Treballs del Museu de Geologia de Barcelona, núm. 15. Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura (2007). 238 p. ISSN: 1130-4995.

Plantes medicinals del

Pallars. ANTONI AGELET

SUBIRADA. 1a edició, 2008.

ISBN: 978-84-612-2645-0.

Dipòsit legal: GI-313-2008

Editat per l'autor.

Impressió: Impremta

Aubert. 759 pàgines amb

il·lustracions i fotografies.

ra, i tenia com a vicepresident primer el president de la Federació Catalana de Caça, Sr. Ramon Mayench i com a vicepresident segon el Sr. Ricard Casanovas, Cap d'Àrea d'Activitats Cinegètiques de la Generalitat de Catalunya. Actuà com a secretari José Maria López, tècnic de l'administració. Cal remarcar que mentre hi havia 13 representants al Consell que eren caçadors, tant sols n'hi havia un que representés una entitat conservacionista (DEPANA), a més d'un altre representant de SEO-Birdlife sense vot.

Algunes de les intervencions dels delegats de la Federació de Caça de les Terres de l'Ebre feien referència a les errades de les estadístiques donades, algunes de prou gruix com les relacionades amb el nombre de cabres salvatges abatudes.

També en relació amb les dades estadístiques, es va fer palès que s'estaven aportant dades de feia dues temporades i no de la darrera, com seria lògic fer per poder valorar adequadament les propostes per a la propera temporada.

Al llarg de la reunió hi va haver un degoteig d'intervencions, totes de caçadors, indicant la gran abundància de determinades espècies, que com les tórtoras —tot i no explicitar-se de quina espècie de tórtora es tractava— causen estralls als conreus i que per això caldria ampliar les èpoques i quotes de captura.

Quan es va tractar de les dates d'obertura i de tancament de la temporada de caça, va quedar palès que la data general per a tot Catalunya —que és del segon diumenge d'octubre al primer diumenge de febrer— només es segueix a les Terres de l'Ebre, mentre que a la resta del territori el període de caça és més llarg. A preguntes del representant de l'IEC de per què això és així, se li va respondre que per peculiaritats de cada zona.

A requeriment del representant de l'IEC es va canviar el nom de 'coloms' pel de 'tudó' en el paràgraf de l'ordre de vedes que permet la captura d'aquesta espècie en passos

migratoris en els colls de les muntanes de Tarragona.

En arribar a l'apartat de les quotes o nombre màxim de captures de tórtora comuna (*Streptotelia turtur*) es proposà un màxim de sis captures per caçador i dia, però el Sr. Mayench mostrà el seu desacord i sense cap argument que ho justificués proposà elevar aquest nombre a dotze. Tot i que en diverses intervencions de caçadors s'indicà que les seves poblacions estan en declivi, punt que confirmà també el representant de l'IEC, afegint-hi, a més, que caldria disposar de més dades per establir una quota raonable, el Sr. Mayench proposà que, a manca d'estudis, el nombre de captures pugés fins a dotze i així es va acceptar des de l'Administració.

Al final, el representant de l'IEC indicà que atès l'interès cinegètic, econòmic i de conservació que té la fauna cinegètica, caldria establir programes de seguiment i monitoratge d'aquestes espècies a l'escala local i en l'àmbit de tot Catalunya amb l'objectiu de facilitar dades per gestionar aquest patrimoni de manera més sostenible i en benefici dels propis caçadors. Aquesta informació, elaborada amb una metodologia

estandarditzada i rigorosa, permetria ajudar els caçadors a elaborar amb més precisió els plans d'aprofitament cinegètic que tenen l'obligació de fer, i a l'Administració a tenir arguments més sòlids per a la seva gestió. El representant de l'Administració contestà que ja es fa així. ■

Societats naturalistes dels Països Catalans

I Jornades Catalanes de Conservació de la Flora

Els propassats 2 i 3 de juny van tenir lloc a Blanes les I Jornades Catalanes de Conservació de la Flora. La pròpia celebració d'aquestes Jornades ja s'ha de considerar com un èxit. S'hi van aplegar més de 150 inscrits amb una cinquantena de comunicacions que van posar de manifest les realitzacions dutes a terme i les noves necessitats de coneixement, d'estructura i de coordinació.

Després d'una etapa on la conservació de la flora estava en una situació d'oblit i hi havia hagut una manca de comunicació entre administració, investigadors i grups

interessats, tres institucions, el DMAH, la Fundació Carl Faust i la Universitat de Barcelona van convocar aquestes jornades amb un triple objectiu: a) donar a conèixer els treballs sobre conservació fets des de múltiples institucions, grups i territoris i promoure l'intercanvi de coneixements i de relació entre equips; b) acordar una mena de full de ruta o de mesures per emprendre de manera immediata i c) donar a conèixer a l'opinió pública la problemàtica de la conservació de les plantes a Catalunya.

Els representants de l'Administració van fer explícita la seva voluntat d'obrir un nou

(Continua)

període en la conservació de flora catalana que s'iniciarà amb la propera publicació d'un decret sobre la protecció de la flora amenaçada de Catalunya i l'aplicació de les propostes que consten al document de conclusions de les jornades.

El document de conclusions inclou 13 punts d'actuació, cadascun d'ells amb un contingut precís, amb dates i objectius mesurables, i parteix d'un esborrany preparat pel Comitè Científic i que va ser debatut en la darrera sessió de les jornades. Aquest document inclou compromisos i actuacions immediates que impliquen a tots els participants, des de l'administració fins a les universitats i centres de recerca i tot tipus d'institucions públiques i privades.

Durant les jornades hi havia la sensació de que s'estava en un moment força oportú per avançar en la conservació de la flora. La propera publicació del decret anunciat i del Llibre vermell de flora endèmica i amenaçada de Catalunya, però també el desplegament de la Llei de Biodiversitat espanyola i la participació en les estratègies europea i global de conservació de plantes, ofereixen un ventall de

possibilitats que, unides a aquesta la voluntat col·lectiva d'iniciar una nova etapa, generen una esperança que no pot ser defraudada de cap de les maneres.

Finalment, s'ha de remarcar també el sentiment generalitzat de que aquestes jornades van ser el punt d'inici de noves possibilitats de col·laboració i de coordinació. La xarxa de relacions que es va establir entre tots els sectors, hauria de permetre una acció potent i amb un horitzó de realitzacions tangibles que el 2010, any Internacional de la Biodiversitat, pugui tenir la seva expressió en unes II Jornades que demostrin l'èxit de les iniciatives i propostes endegades els dies 2 i 3 de juny a Blanes. ■

Legislació

Andorra

Ordre ministerial relativa a la temporada de pesca 2008. BOPA núm. 48 del 12 de juny del 2008.

Catalunya

ORDRE AAR/257/2008, del 23 de maig, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts destinats al foment de les races autòctones en perill d'extinció, i es convoquen els corresponents a l'any 2008. DOGC núm. 5142 del 30 de maig del 2008.

Illes Balears

Resolució del conseller de Medi Ambient del 5 de maig de 2008 per la qual s'aproven els plans de recuperació de *Limonium barceloi*, de *Milvus milvus* i d'*Apium bermejoi* i de conservació de *Miniopterus schreibersii*. BOIB núm. 065 del 13 de maig del 2008.

Resolució del conseller de Medi Ambient d'inclusió de diverses espècies en el Catàleg Balear d'Espècies Amenacades i d'Espècial Protecció. BOIB núm. 066 del 15 de maig del 2008.

Llei 4/2008, del 14 de maig, de mesures urgents per a un desenvolupament territorial sostenible a les Illes Balears. BOIB núm. 068 del 17 de maig del 2008.

Acord del Consell de Govern del 30 de maig de 2008, pel qual es creen noves zones d'especial protecció per a les aus (zepa) i s'amplia la superfície d'algunes de les existents en l'àmbit de l'illa de Mallorca i de l'illa de Menorca. BOIB núm. 078 del 4 de juny del 2008.

Correcció d'errades per omissió de l'edicta núm. 9958 referit a l'acord de Consell de Govern del 30 de maig de 2008, pel qual es creen noves zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA) i s'amplia la superfície d'algunes existents a l'àmbit de l'illa de Mallorca i l'illa de Menorca, havent-se omès els annexos I i II que se publiquen a continuació. BOIB núm. 080 del 7 de juny del 2008.

Resolució del conseller de Medi ambient del 28 de maig de 2008, per la qual es fixen els períodes hàbils de caça i les vedes especials que s'estableixen per a la temporada 2008-2009 a la comunitat autònoma de les Illes Balears. BOIB núm 081 del 10 de juny del 2008.

País Valencià

ORDRE del 28 d'abril de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es fixen els períodes hàbils i les normes generals relacionades amb la pesca en aigües continentals de la Comunitat Valenciana. DOCV núm. 5762 del 14 de maig del 2008. ■

Dia Mundial de la Biodiversitat

El 22 de maig passat, Dia Mundial de la Biodiversitat, la SEO/BirdLife i la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya van presentar a la seu de la Institució Catalana d'Història Natural (IEC) la seva campanya *Ocells amenaçats*. Aquesta campanya consta d'un llibre, publicat en col·laboració amb Lynx Edicions, i una exposició itinerant que mostra, a través de vuit plafons, els problemes de conservació dels ocells.

La publicació *Aves amenazadas de España*, de 290 pàgines, il·lustrada amb fotografies dels millors fotògrafs espanyols, és una adaptació del text original del *Libro Rojo de las aves de España*, publicat el 2004 per SEO/BirdLife. La idea de publicar aquests resultats en un llenguatge més divulgatiu buscava facilitar la lectura i la cerca d'informació de qualsevol afeccionat a l'estudi i observació dels ocells, sense perdre el seu rigor científic, ja que s'han mantingut les principals dades i, també s'han actualitzat alguns casos amb les informacions aportades amb posterioritat a la data de sortida de l'obra original.

Agenda

Cursos naturalistes

20 i 21 de setembre de 2008

L'estudi dels arbres i les fustes de Catalunya. Aplicacions de la dendrologia, a càrrec de RAQUEL CARRERAS RIVERY, doctora en biologia, especialista en conservació i identificació de la fusta i d'EVARIST MARCH I SARLAT, botànic.

27 i 28 de setembre de 2008

Introducció a les tècniques de cens de vertebrats terrestres, a càrrec de *Santi Mañosa Rifé*, doctor en biologia.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de la Natura

Cicle de projeccions de fotografia naturalista

Dijous 25 de setembre de 2008, a les 19 h, a la sala Pere Coromines de l'IEC.

El riu és viu. El Llobregat des d'Abdera fins al Delta, a càrrec de JOAN GUILLAMAT.

Dijous 13 de novembre, a les 19 h, a la sala Nicolau d'Olwer de l'IEC.

Malvines, a càrrec de JORDI XAMPENY i ANTONI FERNÁNDEZ.

Amb el suport de

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Recordeu

Fons bibliogràfic de la ICHN:

Podeu consultar el fons bibliogràfic de la Institució a la Biblioteca Montilivi, Universitat de Girona, Àrea de suport a l'estudi i la docència. Horari: tardes de 14.45 a 21.45 h; Tel.: 972 418 290; o a l'adreça d'Internet: http://biblioteca.udg.es/fons_especials/ichn/index.asp.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Lluís Àlvarez, Jordi Badia, Jordi Baucells, Cèsar Blanché, Guillem Chacon, Gregori Conill, Roger Eritja, Josep Germain, Miquel Jover Benjumea, Pere Luque, Marc Martín, Guillem Mas, Xavier Oliver, Joan Real, Andreu Salvat, Delfi Sanuy, Florenci Vallès, Francesc Vallhonrat i Roger Vila.